

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทย เคยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ มีพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดถึง ๑๗๑.๐๒ ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓๓ ของพื้นที่ทั้งประเทศ แต่จากการสำรวจพื้นที่ป่าของกรมป่าไม้ พบว่า พื้นที่ป่าไม้เหลือเพียง ๑๐๗ ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๓.๔๐ ของพื้นที่ประเทศ แสดงว่าในช่วงระยะเวลา ตั้งแต่ปี ๒๕๐๔ ถึง ๒๕๔๓ รวม ๓๙ ปี มีพื้นที่ป่าลดลง ๖๔ ล้านไร่ หรือลดลงเฉลี่ยปีละ ๑.๖๔ ล้านไร่ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๖) โดยในภาคเหนือมีพื้นที่ป่ามากที่สุดสภาพภูมิศาสตร์ภาคเหนือเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร ส่งผลให้เกิดระบบการผลิต ด้านเกษตรกรรม พาณิชยกรรม การคมนาคม และปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายอย่าง แต่การทำลายป่าในภาคเหนือก็ได้ลดน้อยลง ทั้งนี้เพราะการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ทำให้เกิดความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดิน ต้องการพื้นที่ในการผลิตอาหารให้เพียงพอับความต้องการจนทำให้ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อยู่ใกล้เคียงถูกทำลายลงไป^๑

ป่าไม้ นับว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อการสร้างความสมดุลของธรรมชาติ และการดำรงชีพของมนุษย์ แต่ระบบโครงสร้างนโยบายเศรษฐกิจของไทยในอดีตที่ผ่านมาได้ทำการจัดการป่าไม้ โดยเน้นไปในการผลิตไม้และของป่าเป็นหลัก ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากร และการขาดการจัดการป่าไม้ที่เหมาะสม ทำให้เกิดการตัดไม้และทำลายป่าจนเกินความสามารถที่ป่าจะฟื้นตัวได้ตามธรรมชาติ ซึ่งจะเห็นได้จากการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อเปลี่ยนเป็นพื้นที่การเกษตร เป็นที่อยู่อาศัย สร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โรงแรม วัด รวมทั้งสถานที่ราชการ ปัจจัยเหล่านี้ได้ส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ของประเทศลดลงอย่างรวดเร็วในระยะเวลาที่ผ่านมาไม่กี่สิบปี^๒

^๑ สมชัย ตั้งอนุรัตน์, การใช้ประโยชน์ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินพื้นที่ขอบเขต อุทยานแห่งชาติเขาสามหลั่น จังหวัดสระบุรี, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๗๓

^๒ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๘), หน้า ๒๐๘

การพัฒนาประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากมาย ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมวลมนุษยชาติ และประเทศชาติ เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่คอยค้ำจุนความเจริญในทุก ๆ ด้านของมนุษยชาติ จะเห็นได้ว่าประเทศใดที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และประชาชนรู้จักหลักวิธีการอนุรักษ์อย่างชาญฉลาดแล้ว ประเทศนั้นมักจะประกอบไปด้วยประชาชนที่มั่งคั่งสมบูรณ์มีความเป็นอยู่สุขสบาย แต่ตรงข้ามกับประเทศที่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติหรือประชาชนไม่รู้จักวิธีการอนุรักษ์ปล่อยให้ทรัพยากรธรรมชาติต้องสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ ประเทศนั้นก็จะพบตัวเองต้องเผชิญกับความตกต่ำทางเศรษฐกิจ มาตรฐานการครองชีพจะถูกกระทบกระเทือนความวุ่นวายต่างๆ ก็จะตามมา ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ เป็นอู่น้ำ อู่ข้าว อู่น้ำ แต่ถ้าประชาชนยังใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ประหยัดขาดหลักการอนุรักษ์ แล้วอนาคตของประเทศก็จะตกอยู่ในฐานะที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง สิ่งใดก็ตามที่มีประโยชน์สามารถสนองตอบความต้องการของมนุษย์แล้ว สิ่งนั้น ๆ เกิดขึ้นโดยธรรมชาติก็เรียกได้ว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติทั้งสิ้น ซึ่งสามารถจำแนกออกตามลักษณะกว้างๆ ได้เป็น ๓ ประเภท คือ (๑) ทรัพยากรที่ใช้แล้วไม่หมดสิ้น (๒) ทรัพยากรที่ใช้แล้วจะทดแทนได้หรือรักษาไว้ได้ (๓) ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไปหรือทดแทนไม่ได้ ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น มนุษย์ย่อมมีความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นเรื่องใหญ่ที่ทุกคนควรให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จะถือเป็นหน้าที่ของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะไม่ได้ ทุกคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบทั้งหมด ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน รวมทั้งเยาวชน เพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ จึงจะยังเกิดผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างแท้จริง

ป่าไม้ เป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบนิเวศน์ ทั้งยังเป็นที่อยู่อาศัยของสรรพสิ่งมีชีวิตของมนุษย์ พืช และสัตว์อื่น ๆ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ผลผลิตจากทรัพยากรป่าไม้เองเป็นสิ่งที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิตที่เรียกว่าปัจจัย ๔ อย่าง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างยิ่ง ป่าไม้ยังเป็นศูนย์รวมแห่งแหล่งเรียนรู้และยังให้ความรู้ ในหลายๆด้าน ยังทำหน้าที่สำคัญด้วยการเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อระบบสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาวะที่สร้างความสมดุลได้อย่างเหมาะสม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะต้องรักษาสมดุลในด้านทรัพยากรป่าไม้ให้ยั่งยืน กรมป่าไม้ยังมีกิจกรรมการส่งเสริมให้ชุมชนที่อยู่อาศัยในบริเวณที่ใกล้ป่าซึ่งได้พึ่งพาและได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ เข้ามาร่วมกิจกรรมการปลูกต้นไม้ในพื้นที่เขตป่าไม้ พร้อมทั้งร่วมกันป้องกันดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรมป่าไม้มีแนวนโยบายในเรื่องของการที่จะรักษาทรัพยากรป่าไม้

ให้คงอยู่เดิม หมายความว่าวันนี้พื้นที่ใดก็แล้วแต่ที่ยังคงมีสภาพเป็นป่าที่สมบูรณ์อยู่ก็จะเน้นในการป้องกันรักษาไว้มิให้มีการบุกรุกทำลายอีกต่อไป^๓

การแสวงหาวิธีการเพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม่การขยายพื้นที่ทำกินในเขตต้นน้ำ จึงเป็นภาระหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องรีบดำเนินการแก้ไข โดยพยายามฟื้นฟูสภาพต้นน้ำลำธารให้มีสภาพนิเวศน์ดีขึ้น โดยเร่งดำเนินการปลูกสร้างสวนป่ายับยั้งการทำลายป่าทั้งในลักษณะของการจัดการให้มีกฎหมายรักษาป่าในรูปของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ แต่ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้กฎหมายผลที่ได้รับ คือ ความขัดแย้งกับราษฎรและพื้นที่ป่าลดลงเพราะราษฎรไม่มีส่วนร่วมในการจัดการและการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ แนวเขตป่าไม้ การโยกย้ายพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ไม่ว่าจะอยู่มาก่อนหรือหลังการประกาศพื้นที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เป็นปัญหาเรื้อรังมานาน การที่จะกำหนดแนวเขตที่ทำกินและที่อยู่อาศัยตามหลักวิชาการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียว แล้วกำหนดให้ชุมชนในพื้นที่ยอมรับแนวเขต โดยชุมชนในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมด้วยนั้น มักไม่ประสบความสำเร็จและมีการไม่ยอมรับจากชุมชนอีกประการหนึ่ง การกำหนดแนวเขตฯ มักกระทำในแผนที่แต่ในพื้นที่จริง ไม่มีเครื่องหมายแสดงไว้ชัดเจน ซึ่งชุมชนจะอ้างเสมอว่าไม่ทราบว่าเป็นพื้นที่ทำกินของตนอยู่ในเขตพื้นที่ที่ควรเป็นป่า^๔

การอนุรักษ์ไม่ใช่ศาสตร์พื้นฐานในทางวิทยาศาสตร์หรือสังคมศาสตร์ และไม่ใช่ทักษะทางเทคนิค การอนุรักษ์สามารถพิจารณาได้จากมุมมองทั้งทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์(กฎหมาย นโยบาย นิเวศศาสตร์) และมานุษยวิทยา (จริยธรรมสิ่งแวดล้อม) ขณะเดียวกัน การอนุรักษ์ต้องเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตอยู่บนโลกร่วมกัน การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล องค์กรหรือประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดการร่วมแก้ปัญหา ร่วมดำเนินการกิจกรรมในชุมชนโดยร่วมกันวางแผนร่วมประชุม ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานในลักษณะของการเสียสละแรงงาน บริจาคเงิน วัสดุสิ่งของร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมติดตามผลงานโดยเกิดจากความร่วมรับผิดชอบร่วมกันเพื่อกระทำการให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด^๕

^๓ โชตก จรุงคนธ์, รายงาน ผลการดำเนินการ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และช้าง, (สำนักทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๓๒ – ๓๔

^๔ อภิชาติ ภัทรธรรม, การป่าไม้กับการพัฒนาเศรษฐกิจ ภาควิชาการป่าไม้, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๖.

^๕ สมศักดิ์ สมานไทย, การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการป่าชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๔๖, หน้า ๑๗

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวเบื้องต้น จึงได้มีการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลงดดำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน สาเหตุที่ศึกษาเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านการมีส่วนร่วม กล่าว คือ ประชาชน มีส่วนร่วมน้อย การที่ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยนั้น อาจมีสาเหตุมาจากคุณลักษณะของผู้นำและ ประชาชนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการด้านการมีส่วนร่วม ประกอบกับทัศนคติของ ประชาชนต่อการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรป่าไม้นั้นน้อย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมี ความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลงดดำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เพราะการมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา คือ หลักอภิทานิยธรรม ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ธรรมที่เป็นไปเพื่อความ เจริญฝ่ายเดียวหรือหลักธรรมกับความสำเร็จและความมั่นคงที่ยั่งยืน ชุมชนที่จะประสบความสำเร็จใน การทำงานได้นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ สมาชิกในชุมชนต้องทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข หรือ ครอบครัวยุคใหม่จะอยู่กันอย่าง มีความสุขได้ สมาชิกในครอบครัวต้องให้ความสำคัญต่อกัน ดังนั้น จึงต้อง หมั่นมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ทั้งภายในครอบครัวและภายในชุมชน พระ สัมมา สัมพุทธเจ้าทรงให้หลักในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และสามารถทำงานเป็นทีมได้ด้วยหลัก อภิทานิยธรรม ซึ่งเป็นธรรมะอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่รู้จักเสื่อม เป็นเหตุที่ตั้งแห่งความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นแห่งครัวเรือนหมู่คณะและประเทศชาติอันประกอบด้วย

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การอยู่ร่วมกันการทำงานร่วมกันของคนในสังคม จะต้องมีการพบปะ ประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมและกระทำการที่ควรทำเพื่อให้เกิดความยุติธรรม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่ร่วมกัน

๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติและไม่เลิกสิ่งที่ยังบัญญัติไว้แล้ว บ้านเมืองจะสงบสุขได้ ทุกคนจะต้องบัญญัติและไม่ล้มเลิกระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ

๔. เคารพนับถือผู้ใหญ่การเคารพและรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ ประกอบกับการอยู่ ร่วมกันในสังคมต้องมีผู้นำถ้าเราให้การเคารพและเชื่อฟังสังคมก็จะไม่วุ่นวาย

๕. ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี ถือว่าเป็นเพศที่อ่อนแอกว่าควรให้เกียรติให้การยกย่องซึ่งกัน และกัน

๖. สักการะเคารพเจดีย์ หมายถึงการให้ความเคารพและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญ ในศาสนา ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

๗. ให้การอารักขา คຸ້ມครอง อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ คือ การคຸ້ມครองบรรพชิต ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป

การบริหารจัดการจึงมีความจำเป็นในชุมชนปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่เต็มความสามารถ จำเป็นต้องแบ่งหน้าที่การทำงานและมอบหมายให้รับผิดชอบตามความสามารถและความถนัด เพื่อความสำเร็จของชุมชนและลดปัญหาข้อขัดแย้งที่อาจเกิดจากความไม่เข้าใจกันของกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันในชุมชน ซึ่งมีความหลากหลายทั้งทางบุคลิกลักษณะ ความคิด ความต้องการ พฤติกรรม ที่มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับภูมิหลังของการเจริญเติบโต ครอบครัว สภาพแวดล้อม การศึกษา และประสบการณ์ เป็นต้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงพบสิ่งที่เป็นต้นเหตุแห่งความไม่เข้าใจกัน ต้นเหตุแห่งความกระทบกระทั่งกันจนก่อให้เกิดเป็นปัญหาในการอยู่ร่วมกัน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการพูดจาการสื่อสาร การประสานงานที่ไม่เหมาะสม ความไม่เข้าใจความต้องการพื้นฐานนั้น ไม่ใช่เป็นต้นเหตุแต่เป็นผล^๖

ในเขตพื้นที่ตำบลดงคำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เป็นชุมชนที่มีการใช้วัฒนธรรมแบบพื้นเมืองท้องถิ่นในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้มาตลอด นอกจากนี้ชุมชนในเขตพื้นที่ยังได้ร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานภาครัฐในลักษณะไตรภาคีในการดำเนินงานด้านการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่ ซึ่งตระหนักชัดว่าทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ดิน น้ำ เป็นของส่วนรวมที่ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนช่วยกันอนุรักษ์ไว้ให้มีใช้อย่างยั่งยืนตลอดไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยได้นำแนวทางการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ นอกจากนี้ยังสามารถจะได้นำผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไปใช้ในการวางแผนการจัดการพื้นที่ป่า เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์ ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

๑.๒.๔ เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

^๖ ปรีชา ช่างขวัญยืน, หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด), ๒๕๔๘, หน้า ๘๖ – ๘๗.

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน หรือไม่

๑.๓.๒ ผลการเปรียบเทียบประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน อย่างไร

๑.๓.๓ มีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน อะไรบ้าง

๑.๓.๔ แนวทางการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษา ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้และการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เป็นการสอดคล้องตามแนวคิดทฤษฎีของ นเร เหล่าวิทยา และ คณะ (World Health Organization)^๗ และทฤษฎีของโคเฮน,จอห์น และ โนร์มาน ที ยู บอฟฟ์ Cohen, John & Norman T.Uphoff ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงหรือสมบูรณ์จะต้องประกอบด้วย ๔ ด้านด้วยกัน คือ

๑. ด้านการมีส่วนร่วมคิดวางแผน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นของปัญหา จัดอันดับความสำคัญของปัญหา กำหนดวิธีการในการใช้ทรัพยากร และประการสำคัญตั้งเป้าหมาย คือ ตัดสินใจด้วยตนเอง

๒. ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการและการบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงินและบริการ

๓. ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลการติดตามตรวจสอบผลสำเร็จของกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อเกิดประโยชน์และสนองความต้องการของชุมชนได้

^๗ นเร เหล่าวิทยา และ คณะ, World Health Organization, หน้า ๕๐.

๔. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์ในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือจะเป็นวัตถุก็ได้

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) การมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมคิดวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน จำนวน ๔,๕๒๔ คน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตามสำนักทะเบียนอำเภอสี จังหวัดลำพูน รายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดลำพูน ส.ส. ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๗^๔

โดยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน ๗ คนขึ้นไปประกอบด้วย ดังนี้

๑) พระใบฎีกาณพิชัย	รตณญาโณ	เจ้าอาวาสวัดปางสำน เลขาเจ้าคณะอำเภอสี
๒) นายจันทร์ทิพย์	ติะวรรณะ	กำนันตำบลดงคำ
๓) นายเสกสรรค์	เพชรสกุลจิตร	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ บ้านป่าคา
๔) นายเล็ก	จ๊าย	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ บ้านดงคำ
๕) นายแดง	ตาคำ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ บ้านบวก
๖) นายรุ่งโรจน์	ทาหาญ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ บ้านห้วยหญ้าไซ
๗) นายนิพันธ์	ปวกพรมมา	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖ บ้านแม่ลอง
๘) นายมงคล	ชัดแสน	กรรมการป่าชุมชน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ในเขตพื้นที่ตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน จำนวน ๖ หมู่บ้าน ของพื้นที่ตำบลดงคำ ประกอบด้วย บ้านป่าคา หมู่ที่ ๑, บ้านดงคำ หมู่ที่ ๒, บ้านบวก หมู่ที่ ๓, บ้านห้วยหญ้าไซ หมู่ที่ ๔, บ้านปางสำน หมู่ที่ ๕ และบ้านแม่ลอง หมู่ที่ ๖

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ใช้ระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ ตั้งแต่ เดือน กันยายน ๒๕๕๗ – กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

^๔ สำนักทะเบียนอำเภอสี, รายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ ๒ (ลำพูน : ส.ส.๑๑, ๒๕๕๗)

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ ของตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ ของตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวข้องกับการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน ดังนี้

๑.๖.๑. **การมีส่วนร่วม** หมายถึง การที่บุคคล กลุ่มและองค์กรที่มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการในกิจกรรมนั้น ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์

๑.๖.๒ **ประชาชน** หมายถึง สมาชิกในครอบครัวที่มีสิทธิเลือกตั้ง อาศัยอยู่ภายในครัวเรือนเขตพื้นที่ตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน ในระหว่างทำการศึกษาวิจัย

๑.๖.๓ **การป้องกันทรัพยากรป่าไม้** หมายถึง การดำเนินการคุ้มครองป้องกัน และยับยั้งมิให้มีการบุกรุกลักลอบตัดไม้ทำลายป่า โดยอาศัยมาตรการต่าง ๆ ช่วยในการสนับสนุน การออกตรวจลาดตระเวนป้องกันปราบปรามการบุกรุก แผ้วถาง เผาป่า ทำไม้ หรือการกระทำการประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า

๑.๖.๔ **ทรัพยากรป่าไม้** หมายถึง ไม้ทุกชนิดที่ขึ้นอยู่ในป่าทั้งที่ เป็นต้น เป็นกอ เป็นเถา รวมถึง กิ่งไม้ ใบไม้ และเศษของไม้ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และ/หรือที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ดิน น้ำ และสัตว์ป่า เป็นต้น

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ได้ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน

๑.๗.๒ ทำให้ได้ทราบผลเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ได้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน

๑.๗.๔ ทำให้ได้ทราบถึงการนำแนวทางประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน

๑.๗.๕ ผลการวิจัยจะนำไปเป็นสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน